

Присяжнюк М.П.,

*аспірант Львівського національного
університету імені Івана Франка*

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ КОНКУРЕНЦІЇ У ПРИВАТИЗАЦІЙНОМУ КОНКУРСІ

Узагальнюючий зміст поняття “конкурс” (від лат. *concursum* – зустріч, зіткнення) нерозривно пов’язаний із змаганням, конкуренцією.

Конкурс є тим універсальним юридичним засобом, уміле й правильне використання якого дозволяє ефективно вирішувати нагальні проблеми у різних сферах суспільного життя¹.

З метою реалізації основних завдань і пріоритетів приватизації Фонд державного майна України відповідно до п. 4 Державної програми приватизації на 2000-2002 роки, затвердженої Законом України “Про державну програму приватизації” від 18.05.2000 р. № 1723-III (далі – Державна програма приватизації) проводить конкурси з продажу майна, що є державною власністю².

В юридичній літературі питання продажу державного майна за конкурсом вже були об’єктом наукових досліджень, але вони проводились під призвою вивчення способів укладення договорів купівлі-продажу, що не дало можливості для аналізу окремих особливостей конкурсних відносин за умов приватизації, які обумовлені правовою природою конкурсу як змагального й заохочувального заходу³. Крім того, поза увагою дослідників залишились питання правового регулювання конкуренції у приватизаційному конкурсі.

Конкуренція (як економічна категорія) – це суспільна форма зіткнення (суперництва) суб’єктів ринкового господарства в процесі реалізації їх індивідуальних економічних інтересів⁴.

Згідно із ст. 1 Закону України “Про захист економічної конкуренції” від 11.01.2001 р. № 2210-III (далі – Закон України “Про захист економічної конкуренції”) конкуренція – це змагання між суб’єктами господарювання з метою здобуття завдяки власним досягненням переваг над іншими суб’єктами господарювання, внаслідок чого споживачі, суб’єкти господарювання мають можливість вибирати між кількома продавцями, покупцями, а окремий суб’єкт господарювання не може визначати умови обороту товарів на ринку⁵.

У наведеному визначенні закріплені два основні значення конкуренції: з об’єктивної сторони – як ситуація на ринку, при якій споживачі, суб’єкти господарювання мають можливість вибирати між кількома продавцями, покупцями, а окремий суб’єкт господарювання не може визначити умови обороту товарів на цьому ринку; із суб’єктивної – як відносини змагальності, зміст яких складають конкурентні дії суб’єктів господарювання з метою здобуття власним досягненням переваг над іншими суб’єктами господарювання⁶.

¹ Дзегорайтис А.Б. Понятие конкурса в советском гражданском праве // Правоведение. - 1968. - № 6. – С. 61.

² Про державну програму приватизації Закон України від 18.05.2000р. № 1723-III // Голос України. - 2000. - № 113.

³ Беляневич О.А. Господарський договір та способи його укладення: Навчальний посібник. - К.: Наукова думка, 2002. - С. 168-192; Демченко Н.С. Договір купівлі-продажу об’єктів приватизації.-К.: Оріяни, 2000. - С. 109-140;Щербина В.С. Методологічні аспекти формування приватизаційного законодавства в Україні // Вісник ВАСУ. - 1999. - № 3.

⁴ Богачев В.И., Дидоренко Э.А. Экономико-правовые вопросы рыночных отношений: Учебное пособие / Луганский институт внутренних дел МВД Украины. – Луганск: Книжный свет, 1998. – С. 29/

⁵ Про захист економічної конкуренції Закон України від 11.01.2001 р. № 2210-III // Голос України. - 2001. - № 37.

⁶ Коваль В.Я. Недобросовісна конкуренція: поняття та ознаки // Вісник господарського судочинства. – 2002. - № 3. – С. 178.

Таким чином, під конкуренцією за умови проведення приватизаційного конкурсу слід розуміти як змагання між покупцями об'єктів приватизації, так і можливість конкурсної комісії вибирати поміж декількох учасників.

Правове регулювання конкуренції у приватизаційному конкурсі потребує істотного вдосконалення.

Відповідно до п. 62 Державної програми приватизації, якщо на конкурс з продажу пакета акцій надійшла заявка від одного покупця, такий пакет акцій може бути проданий безпосередньо цьому покупцеві за умови забезпечення ним реалізації визначених продавцем умов.

На це також вказує Положення "Про порядок проведення конкурсу з продажу акцій відкритих акціонерних товариств, створених у процесі приватизації та корпоратизації" затверджене наказом Фонду державного майна України, Антимонопольного комітету України, Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 13.09.2000 р. № 1908/11/271(далі – Положення)⁷. Зокрема у п. 2.3 Положення передбачено, якщо на участь у конкурсі надійшла заявка від одного потенційного покупця, якого визнано учасником конкурсу, орган приватизації може запропонувати учаснику конкурсу переглянути початкову ціну пакета акцій, опубліковану в інформаційному повідомленні про проведення конкурсу, із застосуванням експертної оцінки та у разі згоди учасника конкурсу прийняти таку пропозицію орган приватизації здійснює експертну оцінку пакета акцій і проводить переговори з учасником конкурсу щодо ціни продажу пакета акцій. У випадку відхилення учасником конкурсу пропозиції органу приватизації застосувати експертну оцінку пакету акцій, об'єкт знімається з продажу, і конкурс вважається таким, що не відбувся.

Таким чином, можна припустити, що у випадку прийняття учасником конкурсу пропозиції органу приватизації, конкурс вважається таким, що відбувся. Але така позиція викликає певні заперечення.

По-перше, відповідно до змісту ч. 1 ст. 15 Закону України "Про приватизацію державного майна" від 04.03.1992 р. №2163-ХІ (далі – Закон України "Про приватизацію державного майна") "продаж за конкурсом" належить до конкурентних способів приватизації, а конкуренція – це змагання, яке неможливе за умови участі лише однієї особи⁸.

Крім того, у ч. 1 ст. 16 Закону України "Про приватизацію майна невеликих державних підприємств (малу приватизацію)" від 06.03.1992р. № 2171-ХІІ (далі – Закон України "Про малу приватизацію") передбачено, що продаж об'єктів приватизації за конкурсом здійснюється за наявності не менше як двох покупців⁹.

Про це свідчить і арбітражна практика. Зокрема у інформаційному листі № 01-8/167 Вищого Арбітражного суду України від 15.04.1997 р. "Про деякі питання практики застосування окремих норм чинного законодавства у вирішенні спорів" передбачено, що проведення конкурсу в разі подання лише однієї заяви є істотним порушенням правил оголошення і проведення конкурсу¹⁰.

Одноставною з цього питання є і позиція вчених. Так, Н.С. Демченко наголошує, що проведення конкурсу здійснюється за наявності на дату засідання конкурсної комісії з визначення попереднього переможця не менш як двох учасників¹¹.

⁷ Про порядок проведення конкурсу з продажу акцій відкритих акціонерних товариств, створених у процесі приватизації та корпоратизації: Положення // Бюлетень про приватизацію. - 2001. - № 7.

⁸ Відомості Верховної Ради України. - 1992. - № 24.

⁹ Там само.

¹⁰ Збірник офіційних документів Вищого арбітражного суду України. – К.: Козаки, 1997. – С. 384-391.

¹¹ Демченко Н.С. Договір купівлі-продажу об'єктів приватизації. – К.: Оріяни, 2000. - С. 133.

Таким чином, наявність двох і більше покупців є суттєвою ознакою приватизаційного конкурсу, а її недотримання - порушенням конкурентних засад його проведення.

По-друге, згідно із п. 2.3 Положення саме орган приватизації пропонує учаснику конкурсу переглянути початкову ціну пакета акцій, опубліковану в інформаційному повідомленні.

Проте відповідно до п. 2.1 Положення "Про конкурсну комісію з продажу майна", затвердженого наказом Фонду державного майна України від 04.10.2000 № 2074, до основних завдань конкурсної комісії належить розгляд пропозицій учасників конкурсу і визначення остаточного переможця конкурсу¹².

Таким чином, за умови проведення приватизаційного конкурсу розгляд пропозицій учасників конкурсу та визначення переможця конкурсу належить до виключної компетенції конкурсної комісії і не може здійснюватись іншими суб'єктами приватизаційного процесу.

Враховуючи наведені аргументи, можна зробити висновок, що участь у приватизаційному конкурсі двох і більше покупців є обов'язковою передумовою дотримання конкуренції у приватизаційному конкурсі.

Тому п. 62 Державної програми приватизації має бути викладений у такій редакції: "У разі якщо на конкурс з продажу пакета акцій надійшла заявка від одного покупця, конкурс вважається таким, що не відбувся. Пакет акцій може бути проданий безпосередньо цьому покупцеві за умови забезпечення ним реалізації визначених продавцем умов".

Пункт 2.3 Положення у такій редакції: "У разі якщо на участь у конкурсі надійшла заявка від одного потенційного покупця, якого визнано учасником конкурсу, конкурс вважається таким, що не відбувся. Орган приватизації може запропонувати учаснику конкурсу переглянути початкову ціну пакета акцій, опубліковану в інформаційному повідомленні про проведення конкурсу із застосуванням експертної оцінки та у разі згоди учасника конкурсу прийняти таку пропозицію орган приватизації здійснює експертну оцінку пакета акцій і проводить переговори з учасником конкурсу щодо ціни продажу пакета акцій. У випадку відхилення учасником конкурсу пропозиції органу приватизації застосувати експертну оцінку пакету акцій, об'єкт знімається з продажу".

Немає однастайності й щодо кола суб'єктів конкурентних відносин за продажу державного майна за конкурсом.

Згідно з ч. 1 ст. 1 Закону України "Про захист економічної конкуренції" суб'єктами господарювання є юридична чи фізична особа, що здійснює діяльність з виробництва, реалізації, придбання товарів, іншу господарську діяльність, у тому числі яка здійснює контроль над іншою юридичною чи фізичною особою; група суб'єктів господарювання, якщо один або декілька з них здійснюють контроль над іншими.

В той же час приватизаційне законодавство не ставить участь у приватизаційному конкурсі в незалежність від заняття господарською діяльністю або здійснення відносин контролю. Зокрема ч. 1 ст. 8 Закону України "Про приватизацію державного майна" передбачає, що покупцями об'єктів приватизації можуть бути: громадяни України, іноземні громадяни, особи без громадянства незалежно від того, чи є вони підприємцями, чи ні. Крім того, немає обмежень і щодо участі юридичних осіб, створених без мети отримання прибутку.

Інше коло суб'єктів недобросовісних конкурентних дій передбачено у Законі України "Про захист від недобросовісної конкуренції" від 07.06.1996р. №236/96-ВР. Зокрема, норми закону застосовуються і до відносин, у яких беруть участь органи влади, громадяни, юридичні

¹² Бюлетень про приватизацію. - 2001. - № 7.

особи та їх об'єднання, що не є господарюючими суб'єктами (підприємцями)¹³. Таким чином, поза увагою залишаються іноземні громадяни, особи без громадянства, які також можуть бути покупцями об'єктів приватизації.

Отже, з метою ефективного запобігання та припинення антиконкурентних узгоджених дій учасників приватизаційного конкурсу потрібно, перш за все, чітко визначити суб'єктний склад конкурентних відносин та уніфікувати норми конкурентного і приватизаційного законодавства.

Разом з тим, там, де існує конкуренція, можливі й акти недобросовісної конкуренції. Велику роль у цьому випадку відіграє поведінка членів конкурсної комісії.

Відповідно до п. 5 Типової угоди "Про проведення конкурсу з продажу об'єкта приватизації" у разі проведення конкурсу з порушенням вимог чинного законодавства та цієї угоди винагорода членам комісії не виплачується. Конкурентне законодавство з цього питання носить відсилочний характер.

Тому необхідно у Законі України "Про приватизацію державного майна" передбачити персональну відповідальність членів комісії за розголошення відомостей про учасників конкурсу, їх кількість і пропозиції покупців щодо умов конкурсу та вчинення інших дій, які порушують законодавство України про приватизацію.

Проте, крім дій членів конкурсної комісії, до спотворення результатів приватизаційного конкурсу можуть призвести і рішення органів влади.

Згідно із п. 1 Указу Президента "Про невідкладні заходи щодо прискорення приватизації майна в Україні" від 29.12.1999р. № 1626/99 (далі Указ Президента) пріоритетами діяльності Кабінету Міністрів України та Фонду державного майна України щодо приватизації державного майна у 2000-2002 роках є приватизація підприємств, які мають стратегічне значення для економіки та безпеки держави чи займають монопольне становище на загальнодержавному ринку відповідних товарів (робіт, послуг), промисловими інвесторами¹⁴.

На це ж вказує і п. 1.3 Положення, у якому передбачено, що орган приватизації встановлює кваліфікаційні вимоги до підтвердних документів учасника конкурсу – промислового інвестора, які відповідають цілям та пріоритетам приватизації підприємств, що мають стратегічне значення для економіки та безпеки держави.

В той же час у п. 9 Державної програми приватизації зазначено, що Фонд державного майна України здійснює приватизацію цілісного майнового комплексу або пакетів акцій ВАТ, створених у процесі приватизації та корпоратизації на базі підприємств, віднесених цією Програмою до групи Г, інвесторам, у тому числі промислового інвестору, з метою концентрації капіталу та забезпечення ефективного функціонування підприємства у післяприватизаційний період. Аналізуючи цю норму не можна однозначно сказати: "приватизація об'єктів групи Г здійснюється інвесторами або промисловими інвесторами".

З наведеного можна зробити такі висновки: або Положення Фонду державного майна України відповідно до Указу Президента України передбачає надання статусу учасника приватизаційного конкурсу з приватизації підприємств, що мають стратегічне значення для економіки та безпеки держави, лише промисловим інвесторам, або кваліфікаційні вимоги стосуються не всіх інвесторів - учасників приватизаційного конкурсу з продажу підприємств, що мають стратегічне значення для економіки та безпеки держави, а лише промислових інвесторів.

¹³ Відомості Верховної Ради України. - 1996. - № 36.

¹⁴ Про невідкладні заходи щодо прискорення приватизації майна в Україні: Указ Президента // Урядовий кур'єр. - 2000. - № 1.

Проте у будь-якому випадку, ці положення можна розцінювати як дії, внаслідок яких окремим суб'єктам господарювання або групам суб'єктів господарювання створюються несприятливі чи дискримінаційні умови діяльності порівняно з конкурентами. Тому вказані рішення органів влади мають бути приведені у відповідність до Державної програми приватизації та Закону України "Про захист економічної конкуренції".

Крім зазначених проблем, пов'язаних з конкуренцією учасників приватизаційного конкурсу, існують й інші. Зокрема, не розв'язаними залишаються питання, пов'язані з: попередженням порушень конкурентного законодавства учасниками приватизаційного конкурсу; обмеженням участі у приватизаційному конкурсі юридичних осіб, в майні яких присутня частка комунальної власності; оскарженням результатів конкурсу та рішень конкурсної комісії тощо.

В той же час, незважаючи на існуючі недоліки чинного законодавства про захист економічної конкуренції та враховуючи його неузгодженість з приватизаційним законодавством, потрібно чітко вказати, що з прийняттям Закону України "Про захист економічної конкуренції" учасники приватизаційного конкурсу отримали надійну правову охорону від дій, які призвели чи можуть призвести до недопущення, усунення чи обмеження конкуренції.

*Статтю рекомендовано до друку кафедрою права
Хмельницького державного університету
(протокол № 5 від 22 березня 2004 року)*

*Сляднева Т. О.,
аспірант Одеської національної
юридичної академії*

СПЕЦИФІКА КОМЕРЦІЙНОЇ ТАЄМНИЦІ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ ТА ЇЇ ВІДОКРЕМЛЕННЯ ВІД ІНШИХ ВИДІВ ТАЄМНИЦЬ

Перехід до ринкових відносин неминуче веде до посилення конкуренції між суб'єктами господарювання. Рівень конкурентоздатності чималою мірою залежить від уміння суб'єкта господарювання захистити свою комерційну інформацію від її несанкціонованого використання.

У підвищенні конкурентоздатності суб'єктів господарювання важливу роль грає комерційна таємниця та її захист.

Проблеми комерційної таємниці досліджувалися, в основному, ученими-економістами, що спеціалізуються в сфері економічної або інформаційної безпеки підприємств. Серед досить відомих теоретичні розробки спеціалістів у галузі захисту інформації Г.А. Андрощука, Е. Соловйова, В.А. Рубанова, В.М. Чаплигіна, А.А. Чернявського тощо. Однак багато правових аспектів комерційної таємниці залишилися поза полем зору вчених-юристів.

Метою цієї статті є аналіз характерних ознак комерційної таємниці та її відокремлення від інших видів таємниць.